

PÁRBESZÉD A HARAPÁSRÓL

Ez itt az erőtlenség, frissen vasalt és szemüveges.

Emez pedig, kopott könyökével és térdeivel, a félbeszakadt álom maradványaival az arcán, a durvaság.

A durvaság, mindennek ellenére, jóságos: — No mi az, mit akar az úr?

Mire az erőtlenség, megtörölve cipőjét a lábtörlőn, fölfortyan: — Harapni! Megharapni önt, a vállába harapni! Mi lesz belőle, ha felnőtt?

Mintha nem lenne már ő maga is összeharapdálva mindenfelől. Mindennap harapják, marják, s már régóta nem védekezik, csupán az arcát fedi el, féloldalt áll, csak az arcát ne, különben mindegy. Most azonban a gyereket harapták meg.

— Csak ezt ne — inti sértetlen a durvaság — hogy mi lesz belőle, azt hagyjuk, mert dühbe gurulok.

A durvaság mögött — a hátvédék dzsungele, szent lilaságba vont medveodú, sárga-mohóságú csillár. Az erőtlenség, a könyökéről lógó kötelességérzettel, betolakodó itt.

— Nem akartam megsérteni. Mert tudja — az erőtlenség a felnőttek közösségének pallóját veti a durvaság felé — tudja, én különben sosem. A gyerekek gyerekek, utóvégre. Nem olyan tragédia, ha egy kicsit. Mi is, az ő korukban. (Nehéz elhinni, hogy ugyancsak.) Nem kívánom én, hogy megbüntesse.

— Ellátom én a baját, hogy arról kolduljon — a durvaság vállalja a kölcsönös megértés közös alapját: mi, apák, felnőttek, érett, okos emberek — úgy ellátom a baját, csak nyugi, szigorúan fogjuk, meg kell nevelni. Ha akarja az úr, rögtön elpáholom és kész. Bogus, le a nadrággal.

Bogus reszketni kezd egész testében, és sírva fakad.

Az erőtlenség (sietve): Nem, nem, dehogyis. Én soha nem verem meg a fiamat és egyáltalán nem kívánom, hogy ön. A gyerekek a lelkére kell beszélni, meg kell magyarázni neki. Mert ugye belátja, hogy harapni mégiscsak.

A durvaság (türelmét vesztve): Mit akar azzal a harapással, az Isten szerelmére. Kénytelen volt. Hisz ő a kisebb. Ha egy nagyobb fiú ráveti magát.

Erőtlenség: — A pajtásai másképp világitották meg a történeteket.

Durvaság: — Ismerem én őket, azokat a pajtásokat. Bogus, mondd csak meg, rád vetette magát, ugye? Na, mért nem beszélsz?

Erőtlenség: — Ön megszilárdítja a fiát abban a meggyőződésében, hogy lehet így viselkedni. Mi lesz belőle, ha felnőtt.

A vékony palló leszakadt. Nem a durvaság hibájából: az erőtlenség felejtette el a figyelmeztetést.

— Csak azt ne, hogy mi lesz belőle, csak ezt hagyjuk, fontoskodó úr! Betolakodik ide, mint egy disznó, és még sérteget is. Takarodjék az úr, de gyorsan, mert mindjárt dühbe gurulok!

Erőtlenség: — Ön fenyeget. Kiváló példát mutat a fiának.

Durvaság: — Hallja az úr, megmutatom én az úrnak!

Erőtlenség (gúnyosan): Talán meg akar harapni?

Durvaság (logikátlanul): A kutya harap, nem pedig az ember. Mit fenyeget harapással?

Erőtlenség: — Én fenyegetem önt?

A fia, sírva, rángatni kezdi az erőtlenség kabátja ujját: — Gyere, apu, menjünk!

Az erőtlenség (hogy mentse a látszatot): Azt hittem, hogy. Így kénytelen leszek. (A fiúhoz): Megyünk már, Marcin, ne izgulj.

A durvaság (támadón, az odú, a csillár és a falak hátvédjével):

A kutya harap! A kutya harap! (Megragadja az erőtlenség hajtókéjét.) Takarodj, mars ki innen!

Az erőtlenség egy kétségbeesett rántással kiszabadítja hajtókéjét a kihátrál, a könnyökéről függő kötelességérzet teljesületlenségének tudatával.

A durvaság (a behajtott ajtóban, diadalmasan): — A kutya harap! Vau-vau-vau!

Az erőtlenség, mint máskor is, szemrehányást tesz magának. Egészen másképp kellett volna ezt a beszélgetést lefolytatni. Vagy tán helyesebb lett volna eleve lemondani a nem sok sikert ígérő közbenjárásról. Az erőtlenség gondolatban bölcs szavakat forgat: trauma, a gyermek pszichikája. Igen, Marcin a kelleténél érzékenyebb, sokat kell majd szenvednie. Bár lenne inkább durva egy kicsit, az jobban kifizetődik az életben. Noha, ami azt illeti, kellemes dolog, ha egy gyerek intelligens. Ez a Bogus afféle barlanglakónak látszik.

A durvaság lakásából kiabálás hallatszik:

— Jaj, apuci, ne bánts, jó leszek, soha többé, apuci!

Az erőtlenség fia elmosolyodik.

G I P S Z

A száját becsukni.

Becsuktam a számat, összeszorítottam állkapcsomat, foghúsom elmerült a sűrű gipsztocsogóban, elszorult a lélegzete, nem bírt kiszabadulni a kelepcéből, szegény foghúsom, lesüllyed a fenékre és nem várhat segítséget sehonnan, kicsoda, a foghúsom, hisz az én vagyok, az egész énem, kétségbeesetten dobogó szívvel, elszorult lélegzettel, begipszelt szájjal, pedig már azt hittem, hogy megmenekültem, azt hittem, engem elkerül, hogy nem állítanak a falhoz, mint azokat, akiket annyiszor láttam a szembülső ablakból, papiringben és begipszelt

szájjal álltak ott, hittem és nem hittem, mert hogy is menekülhetnék meg éppen én, amikor mindenki, mert hogy ne érne utol engem is, amikor tehetetlen vagyok, bekerített és leroskadó, de mindennek ellenére hittem, hozzászóktam, hogy élek, lélegzem, levetkőzőm elalvás előtt, egyre ritkábban ébredtem fel éjjel hangosan dobogó szívvel, begipszelt szájjal, hittem a menekvésemben, s most egyszer csak, segítség, hiszen én, hiszen már, se, se, se, senki nem h, megné, begi, lesüllyedek, pszel, a félelem és a halál mélyére, tszáj, tessék kinyitni, jal, tessék kinyitni a száját.

A fehér ruhás ember kiveszi számból a gipszformát, benne foghúsom mély árka, nagyon szép, dicséri, tehát két hét múlva, köszönöm.

K Ó R H Á Z B A N

Akár a szita, mondta a doktor, nem tudott előbb jönni, most már nem tehetünk semmit.

Aranyos doktor úr, csak legalább júniusig kihúzzam, míg a lányom elvégzi az iskolát, akkor már valahogy csak.

Emberek, azt hiszitek, hogy az orvos csodát tud művelni, nővérke, az injekcióstút.

Ha legalább.

Mit legalább, még kihúzza egy ideig, ugye, hogyne, mit akarnak, a lányuk, a fiuk, az unokák, mindig találnak valami okot, csak élni akarnának, élni örökké.

Aranyos doktor úr, legalább októberig.

Micsoda emberek, szavamra, jaj, micsoda emberek.

R E C E N Z I Ó

Hagyjatok már békén azzal a fogoly-irodalmatokkal!

Kit érdekel ez?

Soha nem láttam stubowyt meg posztot, nem hordtam tetves rabruhát, nem csináltam magam alá a revir-priccsen, nem vágtak arcul, nem vágtam arcul, orromat nem facsarja az égett haj szaga, nem láttam, nem tudok róla semmit és nem is akarok tudni. Titeket sem láttalak, számomra történelem vagytok, riasztóan idegen történelem, amikor ti nem birtátok tovább és fölakasztottátok magatokat, meg leugráltatok a harmadik emeletről, én Lengyelország fölosztásait bifláztam, a felkeléseket, az alapkövek lerakását, hol itt a különbség, nevenséges figurák akár cifra mentében, akár csíkos darócban, nem tudtátok levetni a rongyaitokat, annál rosszabb rátok nézve, nem tudjuk megérteni egymást, betűitek szétszaladnak szemem előtt, akár a férgek, könyveitek lapjai szétmállanak az ujjaim között, történelem, történelem, mit érdekel engem a történelem.

Mikor azon erőlködtetek, hogy leírjátok borzalmaitokat, én futballoztam, igaz, ti is futballoztatok, de a hátatok mögött nőket és gyerekeket gázosítottak el, az én hátam mögött nem gázosítottak el senkit, nem tudom, hogy valóban futballoztatok-e, vagy csak később találtátok ezt ki, hogy ledorongoltátok, hogy megalázzátok a szabad

embereket, ti megrugdaltak és ganéjba taposottak, hogy megrugdaltátok és ganéjba taposátok őket is, mit érdekel engem, hát futballoztatok, jó, hát gázosítottak, nekem semmi közöm sincs mindehhez, futballoztam, nem a világot hívtam ki, sem a történelmet, csinállok valamit a világra meg a történelemre, a szomszéd iskola csapatát hívtam ki mérkőzésre, szórakozásból, s azután kezét fogtunk velük, ti nem tudtok kezét fogni, rögtön a képzettársítások, az emlékek, pedig kezek, egyszerűen csak kezek, a kézszerítés öröme, a simogatás melege, de ne higgyétek, hogy sajnállak benneteket, nem értelek benneteket, nem akarlak megérteni, én szabad vagyok.

Mi fűz bennünket, szabad embereket, hozzátok, rabokhoz? Sem a szenvedéseitek, sem a bukásotok, sem a következtetések, amiket iparkodtatok levonni a légerek világából. Sem az, ahogyan éltetek, sem ahogyan nem tudtatok élni, s elpusztultatok, néhány évvel azután, hogy vége lett az egésznek, magányosan és kétségbeesetten. Nem: már előbb elpusztultatok, a ti halálotok: a könyveitek —, de bennünket nem tudnak megfertőzni. Gondolkozhatunk-e a piramisépítők kategóriáiban? Milyen jó, hogy nem kell a magunk számára következtetéseket levonnunk a ti halott világotokból, a ti letűnt történelmetekből, nem kell nekünk, nem akarunk, nem tudunk, hidegen hagy bennünket, szabadok vagyunk. Sem a kétségbeeséseitek, sem a gyűlöletek, meghaltatok, temetkeztek csak magatok, nem voltunk ott a temetéseken, ne próbáljatok kikelni a sírból, mitsem ér, a történelem csak történelem, a mi nemzedékünk . . .

Ki az? Te vagy, jó, hogy fölugrottál, szívem, ülj le, várj egy kicsit, mindjárt befejezem, épp blöffölök háromszáz zlotyért, mínusz adó, újból kiadták ezt a légerponyvát. Staszek átpasszolta nekem recenzióra, épp nincs egy garasom se, így ni, már kész is, add a kacsódat, várj, milyen szaga van a hajadnak, menj, menj, vidd el a kezéd, ne nyúlj hozzám, menj, eredj, eredj innen!

Kerényi Grácia fordításai